

Elements parateatral de la festa popular

La guita xica de la Patum de Berga, una de les bèsties de foc de les festes populars
EL PUNT AVUI

Al llarg de la història de l'home la imaginació popular ha creat un extens repertori de déus i herois llegendaris i bèsties impossibles; gegants i monstres s'entremescen en la llegenda humana, tots fets de somnis humans, tots creats a partir de l'excitable univers emocional de l'home. Una mena d'aquests dracs i bèsties impossibles continua deambulant per la nostra fèrtil imaginació. I encara avui tenim la possibilitat de contemplar les seves grotesques figures en aquest espai quasi màgic que anomenem festa popular.

El foc, la quimèrica capacitat d'expel·lir foc per les goles de la bèstia, és un dels recursos de la imatgeria escenicofestiva emprats per representar la inhumanitat d'una figura fabulosa o la ingènua maldat d'aquest ésser, el drac. Arreu de la península trobem figures d'aquesta espècie: dracs, tarasques, etcètera. A Múrcia, el drac, el dissabte posterior de Setmana Santa, exhibeix la seva formidable factura, i amb el seu foc pretén incinerar la ciutat de l'horta. Aquest drac representa un bell exemple de les nostres oníriques bèsties de somni. Un altre bell exemple del que actualment ha passat a denominar-se *bestiari de foc* és la Coca de Rondela, a Galícia, i altres *cocas* al veí Portugal. Altres animals de fauna d'aquest gènere són la Tarasca de Toledo, la seva homònima de Sevilla (actualment en desús) i la de Granada.

Però on avui trobem la gran riquesa d'aquests elements parateatral és a la festa popular tradicional catalana. Des de princi-

pis de juny fins a finals de setembre les viles catalanes poblen els seus carrers d'animals impossibles, evocadors de bel·lerofòntiques quimeres: ales de ratpenat, cos de cabra o de lleó, urpes de falcó i gorges de llop o aquilines. Són els dracs –de Vilafranca, de Solsona, de Vilanova, de Sitges, de Valls i un llarg etcètera–, acompanyats de temibles mules que expel·leixen foc granejat contra els excitats espectadors, o extravagants baluernes a mig camí entre mula i drac, *mula guita*, com les de Berga durant la Patum, corollari, com pocs, del jugar, banyant-se en les espurnes expel·lides pels *plens*, que es confonen amb els festers

assistent en una enervant dansa circular. També bous de flamígeres banyes com a Mataró; o cabres embogides, que omplen l'aire d'ígnes guspises, o animals mig dona mig hidra com els de Reus o de Terrassa, aviven els dies i les nits de la festa estival catalana arreu.

Menció a part mereix, per la seva curiosa coincidència amb la Patum de Berga, el *Diablo* de Tijarafe, a l'illa de La Palma, de les Canàries. A la matinada de la Candeleria, aquesta ígnia figura s'inflama entre l'alegria general dels *tijarafeños* atapeïts al seu voltant, i s'escapen un milió d'espurnes entre els balladors.*

On avui trobem la gran riquesa d'aquests elements parateatral és a la festa popular tradicional catalana. Des de principis de juny fins a finals de setembre les viles catalanes poblen els seus carrers d'animals impossibles

MOTACIONS MÀRIUS SERRA

Estrafolles?

A Calaf topo amb una expressió sensacional: fer estrafolles. L'apliquen als que fan trampes. És una expressió que lliga molt amb l'actualitat, i que podríem aplicar a tots els que defrauden a Hisenda o sobreactuen gràcies a la preposició que el cas Bárcenas ha posat d'actualitat (de cinc lletres). De fet, l'*Alcover-Moll* ho exemplifica amb dues frases similars a les que trobo vives a Calaf: "No vull jugar amb vosaltres, que sempre feu l'estrafolla" i "Sou uns estrafolles

i no vull tractes amb vosaltres". El *DIEC* recull el mot com a substantiu (un estrafolla és un que fa enganys), però també recull l'estrafolleria, entesa com la condició del que fa enganys o bé l'acció de fer-ne. Trampejo com puc els enganys verbals que em para la folia del mot per traçar-ne l'etimologia. Tant l'*Alcover-Moll* com el *DGLC* remetent a l'adjectiu *estrafolari* (extravagant), encara en ús en ple segle XXI. A ca l'*Enciclopèdia* van una mica més enllà. A l'habitual encapçalament eti-

mològic de cada entrada fan venir les estrafolles d'un encreuament d'*estrafalari*, variant d'*estrafolari*, amb *afollar* (fer malbé, espatllar). Coromines ressegueix una tirallonga de derivats que el porta per l'estrafalera, l'estrafollariada, l'estrafollejar, l'estrafolleria i l'estrafallar, però no s'està de replicar Alcover: "No he sentit mai en català central estrafollaria ni estrafolla, que AlcM atribueix a Barcelona." Això és perquè en Coromines no devia sovintejar el mercat de Calaf.*